तृतीय वर्ष कला (T.Y.B.A)

मराठी (सामान्यस्तर पेपर –G_3)

पुनर्रचित अभ्यासक्रम आराखडा

आधुनिक मराठी साहित्य आणि उपयोजित मराठी

नवा अभ्यासक्रम किंवा उपयोजित मराठी

- **अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे**

१. आधुनिक मराठी साहित्यातील विविध वाङ्मय प्रकारांचा परिचय वाढविणे. त्यांचे आकलन करून घेणे वाङ्मयायाबद्दलची अभिरुची विकसित करून कलाकृतींचा आस्वाद घेण्याची क्षमता वाढविणे.

२. नेमलेल्या कलाकृतींच्या संदर्भात साहित्यपरंपरेचा स्थूल परिचय करून देणे.

३. भाषेचे यथोचित आकलन करण्याची व वापर करण्याची यथायोग्य क्षमता विकसित करणे.

४. 'ललित गद्य' व 'प्रवासवर्णन' या वाङ्मय प्रकारांचे तात्त्विक विवेचन करणे

५. विद्यार्थ्याची वाचन व लेखन क्षमता विकसित करून त्यांना ग्रंथपरीक्षणाची आवड निर्माण व्हावी यासाठी प्रवृत्त करणे.

तृतीय वर्ष कला (T.Y.B.A)
मराठी (सामान्यस्तर पेपर –G3)

प्रथम सत्र

एकूण तासिका– ४८

एकूण गुण –६०

गुण – १५
तासिका– १२

घटक अ – ग्रंथपरीक्षण

- ग्रंथ परीक्षणाचे स्वरूप स्पष्ट करून ग्रंथ परीक्षणाच्या घटकांचे विवेचन करणे.
- विविध वाङ्मय प्रकारातील साहित्यकृतींचे परीक्षण कसे करावे ते विद्यार्थ्यांना समजावून सांगणे.
- ग्रंथ परीक्षणांच्या **तात्त्विक विवेचनासाठी एकूण ८ गुण** असतील तर **प्रत्यक्ष साहित्यकृतीच्या परीक्षणासाठी एकूण ७ गुण** असतील.

टीप– विविध वाङ्मय प्रकारांतील पुस्तकांचे परीक्षण कसे करावे, यासंबधी सप्रमाण विवेचन वर्गात केले जावे अशी अपेक्षा आहे.
विद्यार्थ्यांना पदवी पर्यंतच्या विद्यापीठीय अभ्यासक्रमात समाविष्ट असलेल्या साहित्यकृतीं व्यतिरिक्त पुस्तकाचे परीक्षण करावे.

घटक ब — ललितगद्य

गुण —१५
तासिका—१२

- **ललितगद्य** या वाङ्मयप्रकाराचे स्वरूप व व्याख्या
- मराठीतील इतर वाङ्मयप्रकारांच्या तुलनेत ललितगद्याचे वेगळेपण
- **ललितगद्य** व वैचारिक साहित्य यातील वेगळेपण
- वैचारिक साहित्य व ललितगद्य यांचा समन्वय
- **ललितगद्य** या वाङ्मय प्रकाराच्या प्रेरणा व प्रयोजने

घटक क — ललित लेखसंग्रह

गुण —१५
तासिका—१२

प्रार्थनेची घंटा — लेखक — अशोक कोतवाल
पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे. प्रथमावृत्ती — २७ मार्च २००७

संदर्भ ग्रंथ

१. लघुनिबंध ते मुक्तगद्य — वि.शं. चौगुले — मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई
२. ग्रंथसंवाद — वि.शं. चौगुले
३. प्रवासवर्णने — वसंत सावंत, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई

तृतीय वर्ष कला (T.Y.B.A)
मराठी (सामान्यस्तर पेपर —G3)
द्वितीय सत्र

घटक अ— प्रवासवर्णन वाङ्मय प्रकार — तात्त्विक विवेचन

- **प्रवासवर्णन** या वाङ्मय प्रकाराचे स्वरूप, व्याख्या, **प्रेरणा, प्रयोजने इ. घटक अभ्यासणे.**

गुण —१५
तासिका—१२

घटक ब— **प्रवासवर्णन** वाङ्मय प्रकाराची व्याप्ती, वेगळेपण, वाटचाल व वैशिष्ट्ये अभ्यासणे.

गुण १५
तासिका—१२

घटक ब— प्रवासवर्णन— चिनी मातीतील दिवस —

लेखक — लक्ष्मण गायकवाड
दिलीपराज प्रकाशन, पुणे

गुण —१५
तासिका—१२

तृतीय वर्ष कला (T.Y.B.A)
मराठी (सामान्यस्तर पेपर –G3)

वर्षिक प्रश्नपत्रिका स्वरूप गुणविभागणी आराखडा

अभ्यासक्रम – १) ग्रंथपरीक्षण
२) प्रार्थनेची घंटा – (ललित लेखसंग्रह) – अशोक कोतवाल
३) चिनी मातीतील दिवस (प्रवासवर्णन) – लक्ष्मण गायकवाड

वेळ ३ तास **एकूण गुण – ८०**

प्रश्न १ ला – खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) ग्रंथ परीक्षण : तात्त्विक विवेचन या घटकावर २ प्रश्न विचारावेत, **पैकी** १ प्रश्न सोडवावा. **गुण ८**

ब) **कोणत्याही एका** पुस्तकाचे परीक्षण करावे. **गुण ८**

प्रश्न २ रा – **खालील प्रश्नांची २० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.** **गुण १२**

अ) ललितगद्य तात्त्विक विवेचन या वाङ्मयप्रकारावर ५ प्रश्न विचारावेत पैकी ३ सोडवावेत.
ब) प्रवासवर्णन या वाङ्मयप्रकारावर ५ प्रश्न विचारावेत पैकी ३ प्रश्न सोडवावेत.

प्रश्न ३रा – खालील प्रश्नांची ५० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. **गुण १२**

अ) प्रार्थनेची घंटा या ललितलेख संग्रहावर २ प्रश्न विचारावे पैकी १प्रश्न सोडवावा.
ब) चिनी मातीतील दिवस याप्रवासवर्णन वर २ प्रश्न विचारावेत पैकी १ प्रश्न सोडवावा.

प्रश्न ४था – खालील प्रश्नांची २०० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. **गुण २०**

अ) ‘ प्रार्थनेची घंटा’ या ललित लेख संग्रहावर २ प्रश्न विचारावे पैकी १प्रश्न सोडवावा.
ब) ‘चिनी मातीतील दिवस’ या प्रवासवर्णन या २ प्रश्न विचारावेत पैकी १ प्रश्न सोडवावा.

प्रश्न ५ वा – खालील प्रश्नांची ३०० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. **गुण २०**

अ) ‘ प्रार्थनेची घंटा’ या ललित लेख संग्रहावर २ प्रश्न विचारावे पैकी १प्रश्न सोडवावा.
ब) ‘चिनी मातीतील दिवस’ या प्रवासवर्णन या २ प्रश्न विचारावेत पैकी १ प्रश्न सोडवावा.

पुणे विद्यापीठ, पुणे
तृतीय वर्ष कला —मराठी
(पर्यायी अभ्यासक्रम)
उपयोजित मराठी

- **अभ्यासक्रमाची वैशिष्टये :**

१. संज्ञापनातील भाषेची भूमिका, स्वरूप समजावून घेणे. भाषिक कौशल्ये, क्षमता विकसित करणे
२. भाषिक कौशल्याचे विविध आविष्कार आणि संपर्कमाध्यमे यांचा परस्परसंबंध समजावून घेणे व उपयोजन करणे.
३. मराठीचा कार्यालयीन, व्यावसायिक कामकाजात होणारा वापर, गरज व स्वरूप विशेषांची माहिती घेणे.
४. कार्यालयीन व व्यावसायिक भाषाव्यवहारासाठी आवश्यक लेखनकौशल्याचे संपादन करणे.
५. मुद्रित व इलेक्ट्रॉनिक माध्यमांच्या कामकाज पद्धतीचा आढावा घेणे.

प्रथम सत्र
उपयोजित मराठी
(पर्यायी अभ्यासक्रम)
एकूण तासिका : ४८, एकूण गुण : ६०

- विविध प्रसारमाध्यमांची ओळख — (Print and Electronic Media) वृत्तपत्रे, आकाशवाणी, दूरदर्शन, माध्यमांचे सामर्थ्य व मर्यादा — जनसंपर्क, माध्यमांचा जनमानसावर होणारा परिणाम— प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन स्वरूप, तंत्रे व कौशल्ये, प्रसारमाध्यमातील भाषेचे स्वरूप.
- वृत्तपत्रांसाठी लेखन— बातमी, स्तंभलेखन, अग्रलेख, मुलाखत.
- प्रसारमाध्यमांतील जाहिरातींचे लेखन —विविध प्रसारमाध्यमांतील जाहिरातींमध्ये लेखन — विविध प्रसारमाध्यमांतील जाहिरातींमध्ये मराठी भाषेचे स्थान. जाहिरात — स्वरूप व मांडणी, जाहिरातींचा मसुदा, घोषवाक्य इत्यादी प्रभावी जाहिरातींचे रसग्रहण, जाहिरात लेखन.

द्वितीय सत्र

- **आकाशवाणीसाठी लेखन :**

  भाषण, मुलाखत, रूपक, संवाद, बातम्यांचे लेखन – विशेष वृत्तान्ताचे लेखन – श्रुतिका, नभोनाट्य रूपांतर, शैक्षणिक कार्यक्रमांचे लेखन इ.

- **दूरदर्शनासाठी लेखन :**

  दूरदर्शन माध्यमांचे वेगळेपण – तांत्रिक माहिती, दृश्यभाषा – भाषण, मुलाखत, संवाद, बातम्या – निवेदन, सूत्रसंचालन, माहितीपट, रूपक (स्थूलदर्शनात्मक, व्यक्तिदर्शनात्मक, माहितीपर इ.) लघुपट मालिका इ. साठी लेखन.

- **स्वाध्याय :**

१. एकाच घटनेबद्दल विविध वृत्तपत्रांत आलेल्या बातम्यांचे संकलन.
२. कार्यक्रमांना उपस्थित राहून त्यावर विविध माध्यमांसाठी बातमी लेखन करणे.
३. वर्तमानपत्रातील आकर्षक वृत्तलेखकांचे तसेच स्फुट–अग्रलेख आणि परीक्षणांची कात्रणे काढून परिशीलन करणे.
४. विविध माध्यमांसाठी प्रत्यक्ष मुलाखत घेणे.
५. आकाशवाणीवरील बातम्या ऐकूण त्यांचे पुनर्लेखन करणे.
६. सभोवतालच्या घडामोडी जाणून घेऊन, विविध कार्यक्रमांना उपस्थित राहून त्याआधारे आकाशवाणीसाठी वार्तापत्र तयार करणे.
७. वर्तमानपत्रांच्या बातम्यांच्या आधारे आकाशवाणीसाठी जिल्ह्याचे वार्तापत्र लिहिणे.
८. आकाशवाणीचे विविध कार्यक्रम ऐकणे.
९. दूरदर्शवरील बातम्या, चर्चा व अन्य माहितीपर कार्यक्रामांचे अवलोकन.
१०. वर्तमानपत्रातील बातम्यांच्या आधारे दूरदर्शनसाठी जिल्हा वार्तापत्र लिहिणे
११. परिसरातील वैशिष्ट्यपूर्ण स्थळांवर माहितीपट लेखन.
१२. विविध माध्यमांतील जाहिरातीचे नमुने संग्रहित करून अभ्यासणे.

संदर्भ पुस्तके

१. व्यावहारिक मराठी पाठ्यपुस्तक – पुणे विद्यापीठ प्रकाशन. प्रथम वर्ष वाणिज्य व द्वितीय वर्ष विज्ञान

२. व्यावहारिक मराठी – काळे कल्याण आणि पुंडे द.दि. – निराली प्रकाशन.

३. व्यावहारिक मराठी – नसिराबादकर ल. रा.

४. मध्यम चित्रवाणी – लेखक – आकाशानंद, ग्रंथघर प्रकाशन, मुंबई.

५. वृत्तपत्र तत्त्वज्ञान – डॉ. सुधाकर पवार, महाराष्ट्र विद्यापीठ, ग्रंथनिर्मिती मंडळ, नागपूर.

६. वार्तासंकलन मराठी – चंद्रकांत ताम्हाणे, पॉप्युलर प्रकाशन, पुणे.

७. व्यावहारिक मराठी – प्रकाश परब.

८. उपयोजित अभ्यासक्रम – मराठी भाषेची संवादकौशल्ये – यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ – नाशिक.

९. व्यावहारिक, उपयोजित मराठी आणि प्रसारमाध्यमे – संपादक – डॉ. संदीप सांगळे, डायमंड पब्लिकेशन, पुणे.

१०.आजच्या ठळक बातम्या – समीरण वाळवेकर

११.पत्रकारिता विद्या – एस.के. कुलकर्णी

१२.व्यावहारिक मराठी (संपा.) डॉ. स्नेहल तावरे

तृतीय वर्ष कला (T.Y.B.A)

उपयोजित मराठी — (पर्यायी अभ्यासक्रम)

प्रथम सत्र

प्रश्नपत्रिका स्वरूप व गुणविभागणी आराखडा

वेळ — २ तास **एकूण गुण — ६०**

प्र. १ — खालील प्रश्नांची २० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

यामध्ये एकूण दहा प्रश्न विचारावेत, पैकी कोणतेही सात प्रश्न सोडवावेत. **गुण— १४**

प्रश्न २ — खालील प्रश्नांची ५० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

यामध्ये एकूण चार प्रश्न विचारावेत, पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवावेत. **गुण— ८**

प्रश्न ३ — खालील प्रश्नांची १५० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

यामध्ये एकूण चार प्रश्न विचारावेत, पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवावेत. **गुण— १८**

प्रश्न ४ — खालील प्रश्नांची ३०० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

यामध्ये एकूण तीन प्रश्न विचारावेत, पैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवावेत **गुण— २०**

तृतीय वर्ष कला (T.Y.B.A)

उपयोजित मराठी

(पर्यायी अभ्यासक्रम)

वर्षिक प्रश्नपत्रिका स्वरूप आणि गुणविभागणी आराखडा

(सन २०१० — ११ पासून)

वेळ — ३ तास

एकूण गुण — ८०

प्र. १ — २० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

यामध्ये अभ्यासक्रमांशी सबंधित एकूण तेरा प्रश्न विचारावेत.

त्यापैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवावेत.

गुण— २०

प्रश्न २ — ५० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

यामध्ये गट एक मधील कोणताही एक कोणताही एक प्रश्न सोडवावेत.

तर गट दोन मधील कोणताही एक प्रश्न सोडवावा.

प्रत्येक प्रश्नास प्रत्येकी पाच गुण असतील

गुण— १०

प्रश्न ३ — २०० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

यामध्ये गट एक मधील कोणताही एक कोणताही एक प्रश्न सोडवावा.

तर गट दोन मधील कोणताही एक प्रश्न सोडवावा.

प्रत्येक प्रश्नास प्रत्येकी दहा गुण असतील.

गुण— २०

प्रश्न ४ — ३०० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

यामध्ये गट एक मधील कोणताही एक कोणताही एक प्रश्न सोडवावा

तर गट दोन मधील कोणताही एक प्रश्न सोडवावा.

प्रत्येक प्रश्नास प्रत्येकी दोन गुण असतील.

गुण— ३०

पुणे विद्यापीठ, पुणे
तृतीय वर्ष कला — मराठी
(विशेष स्तर पेपर क्र. ३)
पुनर्रचित अभ्यासक्रम आराखडा — जून २०१० पासून

आधुनिक मराठी साहित्य आणि उपयोजित मराठी

नवा अभ्यासक्रम

साहित्य विचार — S – 3

- **अभ्यासक्रमाची उदिद्ष्टये**

१) बहुविध अंगांनी साहित्याचे स्वरूप आणि साहित्याची प्रयोजने समजावून घेणे.

२) साहित्यनिर्मितीची प्रक्रिया व प्रतिभेचे कार्य उलगडून दाखविणे.

३) अलंकार, रीती, ध्वनी व रस यांच्या अनुषंगाने काव्यतत्त्वाविषयी मत—मतांतरे स्पष्ट करणे.

४) रसनिष्पत्ती प्रक्रियेचे सांगोपांग विवेचन करणे.

५) काव्यानंद मीमांसेच्या विविध उपपत्तींचे स्वरूप स्पष्ट करणे.

६) वामनाचा रीतीविचार समजावून घेणे.

७) साहित्यविषयक काही मूलभूत सिध्दांताचे ज्ञान मिळविणे.

प्रथम सत्र

- **साहित्याचे स्वरूप**

१) शास्त्रीय वाङ्मय आणि साहित्य यांमधील फरक

२) साहित्याचे शब्दरूप

३) साहित्यातून व्यक्त होणाऱ्या अनुभवांचे विशेष — वास्तववादी व कल्पित यांचा संबंध, संवेदनात्मकता—भावनात्मकता—वैचारिकता ही अंगे, सेंद्रियत्व, सूचकता, विशिष्ट आणि विश्वात्मकता ही वैशिष्ये.

- **साहित्याचे प्रयोजन**

१) प्रयोजन म्हणजे काय? स्वरूप व प्रयोजन यांचा परस्परसंबंध, प्रयोजन व परिणाम यांमधील भेद.

२) साहित्याची प्रयोजने—यश, अर्थ, आत्माविष्कार, स्वप्नरंजन, विरेचन, जिज्ञासातृप्ती, उद्‌बोधन, प्रचार, मनोरंजन.

३) या प्रयोजनांचा लेखकाच्या व वाचकांच्या दृष्टीने विचार.

४) वरील प्रयोजनांचा कलावादी व जीवनवादी या भूमिकांतून विचार.

- **साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया**

१) साहित्याची नवनिर्मितीचे स्वरूप

२) साहित्यनिर्मितीच्या शक्ती—प्रतिभा, कल्पनाशक्ती, स्फूर्ती या संकल्पनांचे स्वरूप व कार्य.

३) प्रतिभाव्यापार व स्वप्नव्यापार

४) साहित्यिकाचे व्यक्तिमत्त्व, संवेदनक्षमता, शैशववृत्ती, अनुभव समृध्दी,विद्‌वत्ता जीवनविषयक व साहित्यविषयक दृष्टिकोन यांचे साहित्यनिर्मितीतील स्थान.

- **साहित्याची भाषा**

१) व्यवहारभाषा, शास्त्रीय वाङ्मयाची भाषा व साहित्याची भाषा यातील वेगळेपणा.

२) शब्दार्थांचा वक्रव्यापार—भाषेचे नादरूप, अलंकार, रूपक,प्रतिमा,प्रतीक,प्राक्कथा या संकल्पनांचे स्थूल स्पष्टीकरण आणि त्यांचे साहित्यातील स्थान.

३) शैलीसंबंधी स्थूल चर्चा— लेखन तशी शैली, आशय तशी शैली, साहित्यप्रकार तशी शैली, शैलीच्या संदर्भात साहित्यात वापरल्या जाणाऱ्या बोली भाषेचा विचार.

द्वितीय सत्र (साहित्यविचार S — ३)

- **साहित्याचा आस्वाद**

  १) आस्वाद म्हणजे काय ?

  २) आस्वादकाला आवश्यक असणारे गुण

  ३) आस्वाद प्रक्रिया

  ४) आस्वादातील अडथळे

  ५) आस्वादातील आनंदाचे स्वरूप (स्थूलपणे)

- **साहित्याची सामाजिकता**

  १) साहित्य आणि समाज यांचे परस्परसंबंध

  २) लेखकाची सामाजिकता

  ३) भाषेची सामाजिकता

  ४) कलात्मक अनुभवातील सामाजिकता

  ५) वाचकाची सामाजिकता

  ६) साहित्यातील सामाजिकतेला वैश्विक रूप प्राप्त होते काय?

  ७) बांधिलकीची संकल्पना व साहित्यिकाची बांधिलकी.

- **साहित्यिक अभिरुची**

  १) वाङ्मयीन अभिरुची म्हणजे काय?

  २) अभिरुची आणि सौदर्यदृष्टी.

  ३) अभिरुची आणि औचित्य.

  ४) अभिरुची भिन्नतेची कारणे.

  ५) अभिरुची नियत करणारे घटक — सांस्कृतिक पर्यावरण, आर्थिक पर्यावरण, वाङ्मयीन पर्यावरण.

- **साहित्यप्रकाराची संकल्पना**

  १) साहित्याच्या वर्गीकरणाची शक्याशक्यता

  २) साहित्याच्या वर्गीकरणाची आवश्यकता

  ३) साहित्याच्या वर्गीकरणाची तत्त्वे– माध्यमभिन्नता, प्रस्तुतीकरणाची पध्दती, प्रस्तुतीकर्त्यांचा दृष्टिकोन व प्रस्तुतीकरणाचा काळ

  ४) साहित्याचे ठळक प्रकार – कथा, कादंबरी, काव्य, नाटक, चरित्र, आत्मचरित्र

- **संदर्भ साहित्य**

१) साहित्यविचार (संपा.) डॉ. द.दि.पुंडे, डॉ.स्नेहल तावरे , स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.

२) साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा– वा. ल. कुलकर्णी, पॉप्युलर प्रकाशन, पुणे.

३) काव्यशास्त्र प्रदीप – डॉ. स.रा.गाडगीळ मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर

४) वाङ्मयीन शैली आणि तंत्र – म.द.हातकणंगलेकर, मेहता प्रकाशन, कोल्हापूर

५) साहित्यविचार – भालचंद्र खांडेकर, अनमोल प्रकाशन, पुणे

६) साहित्य व सामाजिक संदर्भ – रा.ग.जाधव, कॉटिनेंटल प्रकाशन, पुणे

७) साहित्य व समाज – संपादक डॉ. विलास खोले, गोखले एज्युकेशन सोसायटी, नाशिक

८) साहित्य व सामाजिक संदर्भ – डॉ. अंजली सोमण, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे

९) कविता आणि प्रतिमा – सुधीर रसाळ

१०) सृजनात्मक लेखन – डॉ. आनंद पाटील

११) काव्याची भूषणे– प्रा.म.वा.धोंड

१२) साहित्यशास्त्र स्वरूप व समस्या – डॉ. वसंत पाटणकर

१३) आधुनिक मराठी साहित्य व सामाजिकता –संपादन–डॉ.विद्यागौरी टिळक, डॉ. मृणालिनी शहा.

१४) साहित्यमीमांसा व समाजदर्शन – डॉ. स.रा.गाडगीळ

१५) भारतीय साहित्यविचार – ग.त्र्यं. देशपांडे

१६) भारतीय साहित्यविचार – डॉ. लीला गोविलकर

१७) साहित्यविचार – डॉ. चं.वि.जोशी, डॉ. वेदश्री थिगळे

प्रथम सत्र प्रश्नपत्रिका स्वरूप

टी.वाय.बी.ए.— मराठी

विशेष स्तर प्रश्नपत्रिका क्र. ३

S-3 — साहित्यविचार

एकूण तासिका ४८

वेळ : २ तास **गुण — ६०**

प्र. १— प्रथम सत्राच्या अभ्यासक्रमावर एकूण दहा प्रश्न विचारावेत.
पैकी कोणतेही सात सोडविणे. सदर प्रश्नांची उत्तरे वीस शब्दांपर्यंत लिहिणे **गुण— १४**

प्र. २— खालील प्रश्नांची पन्नास शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. यामध्ये एकूण चार प्रश्न विचारावेत. पैकी कोणतेही दोन सोडवावेत **गुण— ८**

प्र. ३ — खालील प्रश्नांची दीडशे शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. यामधे एकूण चार प्रश्न विचारावेत पैकी कोणतेही तीन सोडवावेत **गुण— १८**

प्र. ४ — खालीलपैकी एका प्रश्नांचे उत्तर तीनशे शब्दांपर्यंत लिहा.
यामधे एकूण तीन प्रश्न विचारावेत. पैकी कोणताही एक सोडवावा **गुण— २०**

तृतीय वर्ष कला (टी.वाय.बी.ए.) मराठी

विशेष स्तर पेपर क्र. ३(ै.३)

साहित्यविचार

वार्षिक प्रश्नपत्रिका स्वरूप व गुणविभागणी आराखडा

(सन २०१० — ११ पासून)

वेळ : ३ तास **गुण — ८०**

प्र. १— २० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. यामध्ये अभ्यासक्रमाशी संबधीत एकूण तेरा प्रश्न विचारावेत. त्यापैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवावेत **गुण— २०**

प्र. २ — ५० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. यामध्ये गट १ मधील कोणताही १प्रश्न सोडविणे.
तर गट दोन मधील कोणताही एक प्रश्न सोडविणे. **गुण— १०**

प्र. ३ — २०० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.
यामध्ये गट एक मधील कोणताही १प्रश्न सोडविणे.
तर गट २ मधील कोणताही १ प्रश्न सोडविणे
प्रत्येक प्रश्नास प्रत्येकी १० गुण असतील. **गुण— २०**

प्र. ४ — ३०० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.
यामध्ये गट १ मधील कोणताही एक प्रश्न सोडविणे.
तर गट दोन मधील कोणताही एक प्रश्न सोडविणे
प्रत्येक प्रश्नास प्रत्येकी पंधरा गुण असतील. **गुण— ३०**

तृतीय वर्ष कला मराठी

विशेष स्तर पेपर क्र. ४ (S-४)

पुनर्रचित अभ्यासक्रम आराखडा २०१०

नवा अभ्यासक्रम

अभ्यास पत्रिका क्र. ४

भाषाविज्ञान

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टये

१) भाषाकुलाची संकल्पना जाणून घेऊन मराठी भाषेच्या उत्पत्तीचा अभ्यास करणे.
२) मराठी भाषेचा उत्पत्तीकाळ जाणून घेवून तत्कालीन भाषिक स्थित्यंतराचा आढावा घेणे.
३) १३ व्या व १७ व्या शतकातील मराठी भाषेची स्थिती— गती जाणून घेणे.
४) टप्याटप्प्याने भाषा म्हणून मराठीच्या वाटचालीचा ऐतिहासिक आढावा घेणे.
५) भाषेचे स्वरूप व कार्य, भाषेच्या अभ्यासाचे महत्त्व, भाषेच्या अभ्यासाची प्रमुख अंगे जाणून घेणे.
६) स्वनविज्ञान, स्वनिम संकल्पना आणि मराठीची स्वनिम व्यवस्था.
७) स्वनिम संकल्पना आणि मराठीची रूपिम व्यवस्था.
८) वाक्यविन्यास व अर्थविन्यास या भाषा वैज्ञानिक संकल्पनांचा मराठीच्या संदर्भात स्थूल परिचय.
९) मराठीच्या संदर्भात स्थूल परिचय.
१०) भाषा म्हणजे काय व तिचे मानवी जीवनातील कार्य कोणते ते समजून घेणे.
११) भाषेच्या अभ्यासाची अंगे, स्वरूप व कार्य व महत्त्व जाणून घेणे.
१२) मराठीचा स्वनिम विचार, रूपिम विचार, वाक्यविचार आणि अर्थविचार समजून घेणे.

प्रथम सत्र
ऐतिहासिक भाषाविज्ञान

प्रकरण १

भाषाकुलाची संकल्पना

- भाषांचे वर्गीकरण
- जगातील प्रमुख भाषाकुले
- इंडो— युरोपियन भाषाकुल
- आर्य भाषाकुल व मराठी भाषा
- होर्न्ले यांचा ‘अंतर् — बहिर् वर्तुळ’ सिध्दांत

प्रकरण २

मराठी भाषेची उत्पत्ती.

- मराठी भाषेची उत्पत्ती व त्या संबंधीची साधने
- मराठी भाषेच्या उत्पत्ती संबंधी विविध सिध्दांत
- वैद्य — गुणे वाद

प्रकरण ३

तेराव्या शतकातील मराठी भाषा (इ.स. १२०० ते १२९९)

- कालिक भेद निर्माण होण्याची कारणे
- यादवकालीन मराठी भाषेचे स्वरूप
- यादवकालीन मराठीची वर्णमाला
- यादवकालीन मराठीचा रूपविचार
- शब्द संग्रह

प्रकरण ४

सतराव्या शतकातील मराठी भाषा (इ.स. १६०० ते १६९९)

- शिवपूर्वकाल आणि शिवकालीन मराठी भाषा
- भाषिक वैशिष्टये, वाक्यरचना, शब्दसंग्रह
- अरबी—फार्सी भाषेचा मराठीवरील प्रभाव.

द्वितीय सत्र

वर्णनात्मक भाषाविज्ञान

१) स्वनिम विचार –

स्वनिम निश्चितीचे तत्त्व, विनियोग–संकल्पनेचा स्थूल परिचय, स्वन, स्वनिम, स्वनांतर यांमधील परस्परसंबंध, मराठी स्वनिम व्यवस्थेची रूपरेषा, स्वरस्वनिम, व्यंजनस्वनिम यांचे वर्गीकरण.

२) रूपिम विचार –

रूपिमचे तत्त्व,रूपिका– रूपिम आणि रूपिकांतर परस्परसंबंध, रूपिमांचे प्रकार, प्रकृती आणि प्रत्यय यांचे वर्गीकरण (आशयबोधक रूपिम आणि कार्यकर रूपिम, धातू)

३) वाक्यविचार –

वाक्यविन्यास संकल्पना आणि मराठीतील वाक्यविन्यास व्यवस्था, पद (शब्द) पदसमूह (शब्दबंध), उपवाक्ये व वाक्ये यांची स्थूल ओळख.

४) अर्थविचार –

अर्थविन्यास व मराठीतील त्यांचे स्वरूप, अर्थ ही संकल्पना, अर्थनिश्चितीमागील भूमिका, शब्दनिष्ठ अर्थ, वाक्यनिष्ठ अर्थ.

- **संदर्भ साहित्य –**

१) भाषा: इतिहास आणि भूगोल – डॉ. ना.गो. कालेलकर.
२) भाषाविज्ञान: वर्णनात्मक व ऐतिहासिक – संपादक– मालशे, इनामदार, सोमण.
३) ऐतिहासिक भाषाशास्त्र – डॉ. र.रा.गोसावी.
४) यादवकालीन मराठी भाषा – डॉ. शं. गो. तुळपुळे.
५) वर्णनात्मक भाषाविज्ञान – स्वरूप व पध्दती – संपादक – डॉ. काळे, डॉ. सोमण.
६) वैखरी– डॉ. अशोक रा.केळकर.
७) भाषा – अंत:सूत्र आणि व्यवहार – संपादक मु.ग. पानसे, महाराष्ट्र साहित्य परिषद प्रकाशन,पुणे.
८) भाषा व संस्कृती – ना.गो. कालेलकर, मौज प्रकाशन, मुंबई.
९) अभिनव भाषाविज्ञान – डॉ. गं. ना. जोगळेकर, सुविचार प्रकाशन, पुणे.
१०) भाषाविज्ञान परिचय – मालशे, सोमण, पुंडे – पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.
११) वर्णनात्मक भाषाविज्ञान – डॉ. लीला गोविलकर, आरती प्रकाशन, डोंबिवली.
१२) भाषाशास्त्र विचार – डॉ. र.बा. मंचरकर, युनिव्हर्सल प्रकाशन, कोल्हापूर.
१३) मराठी भाषेचा आर्थिक संसार – अशोक रा. केळकर, मराठवाडा साहित्य परिषद, औरंगाबाद.
१४) मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान – प्राचार्य डॉ. महेंद्र कदम.
१५) मराठीचा भाषिक अभ्यास – संपादक डॉ. मु.श्री. कानडे.
१६) सुबोध भाषाशास्त्र – डॉ. प्र. न. जोशी
१७) मराठी भाषेचा इतिहास – डॉ. गं. ना. जोगळेकर
१८) सुलभ भाषाविज्ञान – डॉ. द.दि.पुंडे.

टी.वाय.बी.ए.— मराठी
प्रथम सत्र — प्रश्नपत्रिका स्वरूप
विशेष स्तर प्रश्नपत्रिका क्र. ४ (S४)
भाषाविज्ञान
एकूण तासिका — ४८

वेळ : २ तास एकूण गुण: ६०

प्र.१— प्रथम सत्राच्या अभ्यासक्रमावर एकूण दहा प्रश्न विचारावेत. पैकी कोणतेही सात सोडविणे. सदरील प्रश्नांची उत्तरे वीस शब्दांपर्यंत लिहिणे. गुण — १४

प्र. २ — खालील प्रश्नांची पन्नास शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.
यामध्ये एकूण चार प्रश्न विचारावेत, पैकी कोणतेही दोन सोडविणे.
गुण — ०८

प्र. ३ — खालील प्रश्नांची दीडशे शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.
यामध्ये एकूण चार प्रश्न विचारावेत, पैकी कोणतेही तीन सोडविणे.
गुण — १८

प्र. ४ — खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर तीनशे शब्दांपर्यंत लिहा.
यामध्ये एकूण तीन प्रश्न विचारावेत, पैकी कोणताही एक सोडवावा.
गुण — २०

तृतीय वर्ष कला (टी.वाय.बी.ए.) मराठी

विशेष स्तर पेपर क्र. ४ (S-4)

भाषाविज्ञान

वार्षिक प्रश्नपत्रिका स्वरूप व गुणविभागणी आराखडा

(सन २०१० — ११ पासून)

वेळ : ३ तास गुण — ८०

प्र. १— २० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

यामध्ये अभ्यासक्रमाशी संबधीत एकूण तेरा प्रश्न
विचारावेत. त्यापैकी कोणतेही दहा प्रश्न सोडवावेत गुण — २०

प्र. २ — ५० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

यामध्ये गट एक मधील **कोणताही एक प्रश्न** सोडविणे.
तर गट दोन मधील **कोणताही एक प्रश्न** सोडविणे गुण — १०

प्र. ३ — २०० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा.

यामध्ये गट एक मधील **कोणताही एक प्रश्न** सोडविणे. गुण — २०
तर गट दोन मधील **कोणताही १ प्रश्न** सोडविणे
प्रत्येक प्रश्नास प्रत्येकी दहा गुण असतील.

प्र. ४ — ३०० शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा. गुण — ३०

यामध्ये गट एक मधील **कोणताही एक प्रश्न** सोडविणे.
तर गट दोन मधील **कोणताही एक प्रश्न** सोडविणे
प्रत्येक प्रश्नास प्रत्येकी पंधरा गुण असतील.